

Dierenwelzijnslessen voor basisscholen

Geiten

Inleiding

In Nederland worden geiten vooral gehouden voor de melk. Geitenvlees wordt in Nederland niet gegeten, daarom gaan we het daar niet veel over hebben.

Je hebt vast wel eens een geit gezien op een boerderij of bij iemand in de tuin. Geiten zijn nieuwsgierige dieren die alles willen ontdekken. Elke geit ziet er anders uit. Sommige zijn groot, andere zijn klein. Sommige hebben korte haren en sommige lange haren.

Als je geiten houdt, moet je er ook voor zorgen dat de geit zich goed voelt. Je moet dus niet alleen kijken naar wat je als boer wil, maar ook wat de geiten willen. Als een boer een geitenstal heeft waarin de geiten zich fijn voelen, heeft hij goed aan hun welzijn gedacht. Geiten leven ook niet graag alleen en hebben liever vriendjes om zich heen.

Geiten

Foto: Onbekend

Inhoudsopgave

Inleiding	2
Inhoudsopgave	3
1. Soorten	5
1.1. Van wilde geit naar huisgeit	5
1.1.1. Meer weten? Voorouders van de geit	5
1.2. Rassen	6
2. Gedrag	7
2.1. Groepsleven	7
2.1.1. Meer weten? Rangorde	7
2.2. Rusten en bewegen	7
2.3. Spelen en onderzoeken	7
2.4. Voortplanting	8
2.4.1. Meer weten? Bok	8
2.4.2. Meer weten? De geboorte van een lammetje	8
3. Eten en drinken	10
4. Zintuigen	11
4.1. Zien	11
4.2. Horen	11
4.3. Ruiken	11
5. Gezondheid	12
5.1. Ziekte	12
5.2. Gezondheid	12
6. Hokken en stallen	13
6.1. Gangbare geitenboerderij	13
6.2. Biologische geitenboerderij	13

7. Wetten en regels	15
8. Geitenmelk	16
8.1. Van melkgeiten naar geitenmelk	16
8.2. Geitenmelk	16
8.3. Geitenkaas	17
9. Welzijn	18

1. Soorten

Mensen hielden ongeveer 10.000 jaar geleden al geiten voor het vlees en voor de melk. Ze maakten wilde geiten tam. Geiten zijn in al die jaren veel veranderd. Sommige geiten gaven bijvoorbeeld meer melk dan andere geiten. Door de geiten met elkaar te kruisen die veel melk gaven, ontstonden er verschillende rassen.

1.1. Van wilde geit naar huisgeit

Wilde geiten leven in de bergen. 10.000 jaar geleden wilden de mensen deze geiten houden. De mensen kozen welke geiten lammetjes mochten krijgen en welke niet. Daardoor veranderden de wilde geiten in een dier dat je in een stal kan houden.

1.1.1. Meer weten? Voorouders van de geit

In de tijd dat mensen voor het eerst geiten gingen houden, waren er zes wilde geitensoorten. Onze boerderijgeiten komen waarschijnlijk van de Bezoargeit en de Schroefhoorngeit. Deze geitensoorten leven nog steeds in de natuur!

Bezoargeit

- Komt voor in West-Azië.
- Leeft in gebieden met bergen van wel 4.000 meter hoog.
- Ze hebben een bruinige vacht, die in de winter grijsbruin of grijswit wordt.
- De hoorns zijn geribbeld en staan krom naar achteren.

De Bezoargeit is een van voorouders van de huisgeit.

Foto: F. Spangenberg

Schroefhoorngeit

- Komt voor in Azië.
- Leeft in gebieden met veel bossen en rotsen.
- Dit is de grootste wilde geitensoort.
- Hebben lang golvend haar.
- De vacht is roodbruin van kleur en wordt in de winter lichtgrijs.
- De hoorns zijn gedraaid, net als bij een kurkentrekker.
- De hoorns kunnen wel 90 cm lang worden.

De Schroefhoorngeit

Foto: Geographer

1.2. Rassen

Over de hele wereld bestaan wel meer dan 200 verschillende geitenrassen.

Sommige geiten worden speciaal voor de melk gehouden, deze geiten noemen we melkgeiten.

De belangrijkste melkrassen in Nederland zijn:

- de Nederlandse witte geit
- de Toggenburger
- de Nederlandse bonte geit

Geitenboeren in Nederland houden vaak meerdere rassen door elkaar.

Op een rij de Nederlandse witte geit, de Toggenburger en de Nederlandse bonte geit

Foto: Teunie

Naast melkrassen zijn er ook rassen die speciaal voor hun vlees gehouden worden. Het bekendste vleesras in Nederland is de Boergeit. Deze zijn helemaal wit, alleen de kop en de nek zijn bruin.

Sommige geiten worden voor de hobby gehouden. Dit zijn meestal dwerggeiten. De geit die je vaak op een kinderboerderij ziet rondlopen is de West-Afrikaanse dwerggeit. Daar zie je ook vaak hele grote geiten met lange hangende oren rondlopen. Dat is de Anglo-Nubische geit.

Een groep West-Afrikaanse dwerggeiten

Foto: Roelz

2. Gedrag

Geiten zijn echte groepsdieren. Overdag zijn ze vooral bezig met eten zoeken. Na het eten zoeken ze een plekje op om uit te rusten. Geiten vinden het leuk om te spelen en poetsen ze zichzelf en elkaar om schoon te blijven.

2.1. Groepsleven

Geiten leven het liefst samen in een groep, ze zijn niet graag alleen. Een groep geiten wordt een kudde genoemd. Mannetjes leven apart van de vrouwtjes.

Een grote groep geiten bestaat uit kleinere kuddes. In een kudde is één geit de baas. De hele kudde weet wie de baas is. De baas mag bijvoorbeeld als eerste eten en krijgt de beste plekjes om te liggen. Ook beschermt de baas de groep tegen gevaar.

Als er gevaar is, vormen alle kleine kuddes één grote groep. De bazen van de kuddes dreigen dan naar de vijanden door te stampvoeten.

2.1.1. Meer weten? Rangorde

Een kudde geiten heeft altijd één baas en de andere dieren volgen de baas. Dit noemen we rangorde. Geiten bepalen wie de baas is door schijngevechten. De geiten gaan dan op hun achterpoten staan en bij het neerkomen botsen ze hun hoorns tegen elkaar aan. Zo'n schijngevecht duurt maar even en de geiten doen elkaar meestal niet echt veel pijn.

2.2. Rusten en bewegen

In het wild leven geiten in de bergen. Daar moeten ze klimmen en springen om van de ene rots op de andere te komen. Een geit op de boerderij klimt en springt ook graag.

Wanneer ze liggen, zoeken geiten liever een veilig plekje boven de grond uit, dan op de grond zelf. Als ze gaan liggen, rusten ze uit of gaan ze herkauwen. Wat herkauwen is wordt in het hoofdstuk 'Eten en drinken' uitgelegd.

Geiten zijn echte gewoontedieren: het liefst doen ze elke dag hetzelfde op dezelfde tijd.

Jonge geiten lekker aan het slapen

Foto: Onbekend

2.3. Spelen en onderzoeken

Geiten zijn nieuwsgierige dieren die graag spelen en op onderzoek uit gaan. Vooral lammetjes onderzoeken graag nieuwe dingen.

Geiten zijn slimme dieren en leren ook van elkaar.

Omdat ze slim zijn, hebben ze vaak door hoe ze kunnen ontsnappen. En als één geit door heeft hoe hij moet ontsnappen, weet de groep dit ook al snel.

Geiten hebben snel door hoe ze kunnen ontsnappen.

Foto: Belinda Hankins Miller

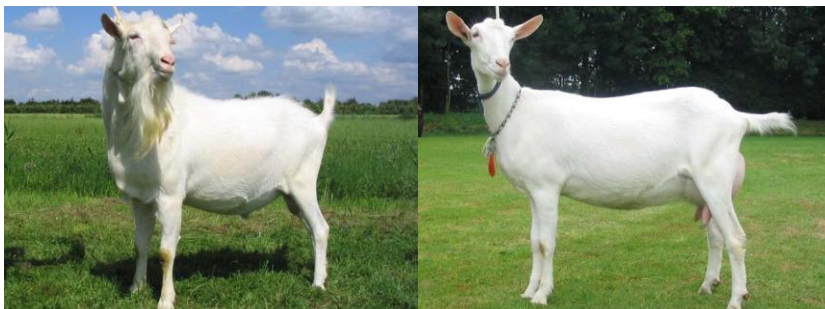
Als een geit weinig te doen heeft, kan hij zich gaan vervelen. Daarom is het belangrijk dat een boer zijn geiten iets geeft om mee te spelen. Je kan dan denken aan verhogingen, ballen of stro.

Wist je dat!

Sommige geiten vinden het leuk om kunstjes te leren.

2.4. Voortplanting

Het verschil tussen een mannetjesgeit en een vrouwtjesgeit is niet moeilijk te zien. Mannetjes en vrouwtjes zoeken elkaar in de herfst op om jonge geitjes te maken, dit noemen we paren. Moedergeiten zijn ongeveer 150 dagen zwanger, wat we bij dieren drachtig noemen. De jonge geitjes worden in de lente geboren.

Het verschil tussen een mannetje en een vrouwtje

Foto: Teunie

Wist je dat!

Een mannetjes geit noemen we een bok. Een vrouwtjes geit noemen we een geit en een jonge geit wordt een lammetje genoemd.

2.4.1. Meer weten? Bok

Een bok ziet er anders uit dan een geit. Mannetjes hebben meer haar, zijn steviger gebouwd, hebben meestal langere hoorns en een langere sik. Ook gedragen ze zich soms agressiever naar mensen en andere geiten.

2.4.2. Meer weten? De geboorte van een lammetje

Als een jong geboren moet worden, wordt de moedergeit onrustig. Ze schraapt met haar hoef over de vloer en gaat de hele tijd staan en liggen.

Na de geboorte likt de moedergeit het lam schoon en droog. Zo leren de moeder en het jong elkaar kennen. Het lammetje vergeet de geur van de moeder nooit meer en de moeder vergeet de geur van haar lammetje nooit meer. Aan de geur herkennen zij elkaar. Snel na de geboorte kan het lammetje al snel rondlopen. Het gaat dan op zoek naar de uier van de moedergeit om melk te drinken.

Een lammetje drinkt bij zijn moeder

Foto: Onbekend

De eerste melk die de lammetjes drinken heet biest. Deze melk is een beetje anders dan gewone melk. Er zitten meer stoffen in om het lammetje te beschermen tegen ziektes. Na een dag geeft de moedergeit alleen nog gewone melk.

Wist je dat!

Sommige geiten krijgen één lam, maar vaak krijgen geiten wel twee of drie lammetjes.

3. Eten en drinken

Geiten zijn knabbelaars. Ze blijven niet op één plek om veel te eten, maar lopen steeds rond en eten dan overal een beetje. Dit komt omdat de voorouders van geiten in de bergen leefden. In de bergen is het moeilijk om op één plek veel eten te vinden.

Geiten vinden vooral lange grassen, bladeren en takken lekker. Voordat geiten iets opeten, raken ze het eerst aan met hun gevoelige lippen. Daarna proeven ze het. Als ze het lekker vinden eten ze het op. Omdat geiten even op hun achterpoten kunnen staan, kunnen ze ook hogere plekjes bereiken.

Geiten knabbelen graag

Foto: Scott Bauer

Net als andere dieren moeten geiten water drinken. Water moet schoon zijn, anders kunnen geiten ziek worden als ze het opdrinken.

Geiten zijn herkauwers. Dat betekent dat ze vier magen hebben. Deze magen heten de pens, de netmaag, de boekmaag en de lebmaag, net als de koe. Als geiten eten, nemen ze een hap, kauwen het en slikken het door. Het eten komt dan in de pens terecht. Na een half uurtje komt het eten weer terug in de mond. De geit kauwt er dan weer op en slikt het daarna weer door. Dan gaat het voedsel ook naar de andere magen. Dit noemen we herkauwen

4. Zintuigen

Geiten kunnen goed horen, zien en ruiken. Hieronder lees je meer over de verschillende zintuigen van de geit.

4.1. Zien

Van veraf kunnen geiten al zien of er andere geiten of roofdieren in de buurt zijn. Roofdieren zijn dieren die andere dieren opeten, ook geiten! Als een geit iets heeft gezien, staat ze vaak even stil om beter te kijken. Daarna vlucht ze als het een roofdier is, maar als ze nieuwsgierig is gaat ze kijken.

Geiten kunnen goed zien

Foto: Jo Naylor

4.2. Horen

Geiten kunnen goed horen. Ze kunnen hun oren draaien, zodat ze veel geluiden in de omgeving kunnen horen. Sommige geiten hebben langere oren dan andere geiten. Ook de vorm van de oren kan anders zijn.

Er zijn ook geiten met hangoren, zoals de Anglo-Nubische geit

Foto: Rob Doolaard

Geiten maken niet zoveel geluiden. Dat komt omdat het vluchtdieren zijn en als er roofdieren op je jagen, kun je maar beter stil zijn. Als geiten geluid maken, dan blaten ze meestal.

Wist je dat!

Er is een verschil tussen het blaten van een schaap en een geit. Schapen zeggen 'Beh' en geiten zeggen 'Meh'.

4.3. Ruiken

Geiten ruiken goed. Mannetjesgeiten kunnen nog beter ruiken vrouwtjesgeiten. Dat is nodig om te ruiken of een vrouwtje met hem wil paren.

dan

Mannetjes ruiken beter dan vrouwtjes

Foto: Onbekend

5. Gezondheid

Net als mensen kunnen geiten ziek worden. Dit merk je doordat ze bijvoorbeeld heel warm worden (koorts krijgen), minder gaan eten, gaan hoesten, rustiger worden of minder melk gaan geven.

Een gezonde geit heeft een glanzende vacht, helder ogen, schone oren, eet goed en beweegt genoeg.

Foto: Armin Kübelbeck

5.1. Ziekte

Geiten kunnen ziek worden van bacteriën (hele kleine beestjes), virussen (nog kleiner) of parasieten (beestjes die op een dier zitten, zoals vlooien). Er zijn ook ziektes die besmettelijk zijn. Dat betekent dat als er één geit ziek is, andere geiten ook ziek kunnen worden door de zieke geit. De geiten kunnen de ziekte van elkaar krijgen. Een voorbeeld van een besmettelijke ziekte is de griep.

5.2. Gezondheid

Een schone stal, goed eten en vers water zijn heel belangrijk om ervoor te zorgen dat geiten niet ziek worden. Als een geit wel ziek wordt, kan de boer een dierenarts bellen. De dierenarts geeft de geiten dan een pilletje of prikje om weer beter te worden.

6. Hokken en stallen

Geiten kunnen op verschillende manieren gehouden worden. De ene manier is beter voor de geit dan de andere. Maar dat kost dan ook weer meer geld. De verschillende manieren om geiten te houden zijn:

- gangbaar
- biologisch

6.1. Gangbare geitenboerderij

Gangbaar betekent gewoon. De meeste geiten in Nederland leven op een gangbare geitenboerderij.

Pluspunten van een gangbare geitenboerderij zijn:

- Geiten houden niet van regen. Ze hebben in een gangbare boerderij altijd beschutting tegen slecht weer.
- De boer kan makkelijk controleren of zijn geiten gezond zijn, omdat ze makkelijker te zien zijn.
- Ze krijgen normaal voer, dat is goedkoper dan biologisch voer.

Minpunten van een gangbare geitenboerderij zijn:

- De geiten hebben minder ruimte dan op een biologische geitenboerderij.
- De geiten kunnen niet buiten in de wei, ze zitten altijd binnen.
- De jongen worden bij de moeder weggehaald.

Omdat de boer minder geld kwijt is aan voer en geen geld hoeft te betalen voor een weiland, is de melk van geiten van een gangbare geitenboerderij goedkoper.

6.2. Biologische geitenboerderij

Als een boer zijn geiten op een biologische manier houdt, moet hij zich aan een aantal regels houden. Deze regels zorgen ervoor dat de geiten zich kunnen gedragen zoals ze dat graag willen.

Pluspunten van een biologische geitenboerderij zijn:

- De geiten hebben meer ruimte dan op een gangbare boerderij, zodat ze zich meer kunnen bewegen.
- De geiten zitten altijd in een stal met stro, waar ze zacht op kunnen liggen en ze kunnen op het stro knabbelen.
- De geiten mogen overdag naar buiten, de wei in. Daar kunnen ze rondlopen en gras eten.
- De boer kan in de wei klimmogelijkheden zetten, dan kunnen de geiten klimmen en springen.
- De geiten krijgen biologisch voer. Dat is voer waar geen kunstmest of gif op is gespoten om insecten te doden.
- De jongen mogen een tijdje bij de moeder blijven.

Minpunten van een biologische geitenboerderij zijn:

- Teveel gras is niet altijd goed voor een geit, daar kunnen ze diarree van krijgen.
- In de wei kunnen geiten sneller ziektes krijgen, zoals parasieten die in de wei zitten.

De melk van een biologische geit is meestal iets duurder. Dit komt doordat de boer geld moet uitgeven aan de wei, speeltjes en biologisch voer.

Een biologische geit mag naar buiten

Foto: Onbekend

7. Wetten en regels

Welke wetten en regels zijn er?

De meeste mensen zorgen goed voor hun dieren. Maar sommige mensen mishandelen dieren. Andere mensen houden dieren op een manier die niet goed is voor de dieren. Soms opzettelijk, maar vaker omdat ze geld willen verdienen, bijvoorbeeld door meer dieren in een stal houden dan goed voor de dieren is. Daarom zijn er wetten gekomen die de dieren beschermen en ervoor zorgen dat ze een zo fijn mogelijk leven hebben.

De belangrijkste wet is de Gezondheids- en Welzijnswet voor Dieren. In het kort wordt deze ook wel de GWWD genoemd. In deze wet wordt bijvoorbeeld geschreven dat je dieren niet zomaar pijn mag doen of dat je ze geen honger mag laten lijden.

Vanaf 1 januari 2013 komt er een nieuwe wet, de Wet Dieren. Deze lijkt veel op de GWWD, maar is nog uitgebreider.

In de GWWD staan vooral algemene regels. Bij de GWWD horen heel veel besluiten, die per diersoort vertellen hoe mensen de dieren moeten houden. Zo staan er regels over het houden van varkens in het Varkensbesluit en van legkippen in het Legkippenbesluit.

Wie controleert er?

Er zijn verschillende organisaties die bekijken of iedereen zich aan de regels houdt. Zo werken er voor de overheid (voor het Ministerie van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie) mensen van de Voedsel- en Warenautoriteit. Zij bewaken de veiligheid van ons eten.

Controleurs van de Algemene Inspectiedienst van de overheid bezoeken plaatsen waar dieren worden gehouden en kijken of iedereen zich wel aan de regels houdt. Ook heeft de Dierenbescherming eigen controleurs.

Wanneer mensen zich niet aan de wetten en regels houden, kunnen ze gestraft worden. Meestal bepaalt de rechter welke straf iemand krijgt, maar sommige controleurs mogen ook zelf straffen uitdelen. Er worden bijvoorbeeld boetes uitgedeeld of mensen mogen geen dieren meer houden.

8. Geitenmelk

In de winkel kun je verschillende soorten eten en drinken kopen die van geiten komen. Er is bijvoorbeeld geitenmelk te koop, maar ook geitenkaas.

8.1. Van melkgeiten naar geitenmelk

In Nederland wordt elk jaar meer dan 160 miljoen liter geitenmelk gemaakt, door 200.000 geiten. Van geitenmelk worden veel verschillende producten gemaakt die je in de supermarkt of bij een geitenboer kan kopen.

De melk van geiten en de melk van koeien komen op dezelfde manier in de winkel. Kijk daarom **dit** filmpje, zodat je kan zien hoe melk in de supermarkt terecht komt. (<http://tinyurl.com/melkfabriek>)

Wist je dat!

Een geit twee spenen heeft aan haar uier. Een koe heeft vier spenen. Dat is ook een verschil bij melken.

8.2. Geitenmelk

Geitenmelk is anders dan koemelk. Dat komt omdat een geit een ander dier is en andere dingen eet. Geitenmelk smaakt anders, is witter en er zit meer vitamine A en D in. Vitamine A is goed voor je ogen en voor je huid. Vitamine D is goed voor je botten en tanden.

Geiten melken

Foto: David Shankbone

Sommige mensen zijn allergisch voor koemelk. Als ze koemelk drinken kunnen ze ziek worden. Mensen die allergisch zijn voor koemelk kunnen vaak wel geitenmelk drinken. Ook is geitenmelk goed voor mensen die pijn hebben aan hun botten of hooikoorts hebben.

Wist je dat!

Een koe 10 keer zoveel melk geeft als een geit. Een geit geeft 3 liter melk per dag en een koe geeft 30 liter melk per dag! Dat zijn 3 volle grote emmers melk.

8.3. Geitenkaas

Geitenkaas is vaak iets witter van kleur dan kaas van koemelk. Geitenkaas smaakt ook iets anders, het is iets pittiger. Geitenkaas wordt op dezelfde manier gemaakt als de kaas van de koe. Klik [hier](#) voor een filmpje over het maken van kaas.

(<http://tinyurl.com/kaasmaken>)

Verskillende soorten geitenkazen

Foto: Teunie

9. Welzijn

Geit

Voor de geit is het natuurlijk belangrijk dat hij gezond is. Hij moet goed te eten krijgen, niet bang hoeven te zijn en zich zo kunnen gedragen als hij wil. Als de geit alles krijgt wat hij nodig heeft, is zijn welzijn goed. Geiten worden door mensen gehouden. Ze kunnen dus niet zelf zorgen voor hun eten en drinken, een warm plekje, groepsgenootjes of beter worden als hij ziek is. De geit is afhankelijk van de mensen die voor hem zorgen. Wij (of de boer) moeten dus zorgen dat hij goed verzorgd wordt.

Boer

De boer wil het liefst allemaal gezonde geiten hebben. Hij wil natuurlijk ook genoeg geld verdienen. Wat hij verdient hangt af van wat kopers willen betalen. Als hij veel aan het dierenwelzijn van zijn geiten wil doen, kost dat vaak meer. De kopers moeten het er dan wel voor over hebben om meer te betalen.

Klant in de winkel

Jij bent belangrijk voor dierenwelzijn als je klant bent in de winkel. Als je alleen goedkope melk wilt kopen, krijgt de boer minder geld. Hij kan daarvan minder doen voor zijn dieren. Als je in de winkel duurdere melk koopt, krijgt de boer vaak ook iets meer en kan hij wel wat extra's doen voor zijn dieren. Hij kan ze bijvoorbeeld meer ruimte geven of duurder voer voor ze kopen. Vaak kun je op het pak melk zien of de dieren bijvoorbeeld meer ruimte krijgen of naar buiten kunnen. Er staat dan een keurmerk op: een plaatje of een woord dat betekent dat het bijvoorbeeld biologisch vlees is.

Partij voor de Dieren

De Partij voor de Dieren wil dat er in Nederland beter met dieren wordt omgegaan. Zij wil bijvoorbeeld minder dieren op een boerderij, zodat de dieren meer ruimte hebben. De Partij voor de Dieren wil dat er meer wetten komen in Nederland die zorgen voor een betere behandeling van alle dieren.

Dierenbescherming

De Dierenbescherming komt op voor de rechten van dieren. Zij wil dat alle dieren goed behandeld worden. De Dierenbescherming is tegen dierenmishandeling. Zij richt zich vooral op huisdieren, proefdieren en wilde dieren. Maar steeds vaker ook op de landbouw. Als er dieren in de landbouw niet goed behandeld worden, komt de Dierenbescherming daartegen in actie. De Dierenbescherming wil bijvoorbeeld dat alle dieren genoeg ruimte hebben en dat ze niet hun hele leven binnen staan.

Klik [hier](http://kidsforanimals.nl/) voor de Jeugdwebsite van de Dierenbescherming.
(<http://kidsforanimals.nl/>)